

VERSLAG

van de werkzaamheden van de Commissie in 1986

Mijnheer de Minister,

De statutaire vergaderingen (drie plenaire en zes sectie-vergaderingen) hebben plaatsgehad in de lokaliteiten van het Paleis der Academiën in Brussel op 27 januari, 26 mei en 27 oktober 1986. Bovendien werden op 17 maart en 1 juli twee buitengewone vergaderingen gehouden van de subcommissie belast met het opstellen van een nieuw statuut en een nieuw huishoudelijk reglement van de commissie.

Lezingen gehouden op de plenaire vergaderingen :

M. GYSSELING : *Maal, gaver en andere raadselachtige moeraswoorden.*

Er zijn talrijke namen op -maal in de provincies Luik, Limburg en Brabant. In het Waals worden ze uitgesproken met a: of o:. Op grond van 634 (kopie 10de eeuw) Fledismamalacha, oude vorm van Flémalle, mag men reconstrueren malhō, met soortgelijke evolutie als in Frans *saule* en *Gaule*. Voor de etymologie mag men aanknopen bij Servisch *mläka*, Oudrussisch *molokita* « moeras ».

Het woord *gaver* „moeras” komt vooral voor in Oost-Vlaanderen. Het is verwant met o.m. *Gave* (8ste eeuw Gabarus), naam van holle beken in de Pyreneeën, en met Vlaams *gabbe* « gapende wonde » en Oudfrans *gove* « keel ». De betekenis is dan uitholling.

W. BAL : *Eloge de M. Piron.*

V. F. VANACKER : *In Memoriam Willem Pée.*

Lezingen gehouden in de Vlaamse afdeling :

M. HOEBEKE : *Het toponiem Duivie in Petegem/Schelde.*

Duivie gaat terug op *duutwede*, geattesteerd in 1411, de oudst bekende vindplaats. Chronologisch heeft zich de volgende ontwikkeling voorgedaan : de *uutwede* > *duutwede* > *duurwede* > *duiwee* > *duivie*. De betekenis van *wede/weide* is „pascuum commune” of gemene weide. *Uit*, zoals in *uitvang*, heeft de betekenis „genomen uit” (Lat. *ex*). *Uutweede* is dan wellicht een *uit de gemene gronden genomen stuk*, wat dan in verband staat met een landbouwkolonie. Een tweede betekenis kan zijn : *buitenwaards gelegen land*.

M. GYSSELING : *Wetteren-ten-Hede, zelfverdediging tegen onrecht.*

Van *hai pjō*, fem., voortlevend in Nl. *heide*, bestond een variant *hai pi*, neutr., bewaard als Oudengels *hæp* en Ndl. *heet*. In Oost-Vlaanderen zijn talrijke toponiemen *upt Heet, ten Hede* overgeleverd. Bij de straatnamenvernieuwing ingevolge fusie met Massemen, etc., heeft de gemeente Wetteren o.m. de naam *Ede-schoolstraat* ingevoerd, op grond van de wijknaam *ten Hede* (thans *ten Ede* gespeld) aldaar. Op voorstel van Gysseling, die dit dossier onderzocht heeft, heeft de Provinciale Commissie voor Straatnaamgeving in Oost-Vlaanderen, op grond van de oude vormen, de spelling gewijzigd in *Hedeschoolstraat*. Hiertegen is het gemeentebestuur van Wetteren in beroep gegaan bij de Centrale Commissie, die met 8 stemmen op 9 de absurde spelling zonder *h*- bekrachtigd heeft.

L. VAN DURME : *Zuidnederlandse nekro-toponiemen.*

Het is bekend dat toponiemen de archeoloog van groot nut kunnen zijn bij zijn prospectiewerk.

Een van de categorieën van archeologisch belangwekkende toponiemen is die van de toponiemen uit de nekro-sfeer. Hiermee worden de toponiemen bedoeld die verband houden met oude graven en begraafplaatsen.

Zoals alle archeologische belangwekkende toponymische elementen, kan men ze indelen in een drietal groepen.

Groep 1 : de objektiverende elementen. Hierbij beoogt de naamgeving de benoeming van een (al dan niet terecht) herkende archeologische realiteit en heeft ze 'n zakelijk karakter. Voorbeelden : *leeuw* < Germ. **hlaiwa*- en *tomme* < Lat. *tumba*, dat eveneens voorkomt in de afleiding *tomt* < Germ. **tumbo pu*-.

De behandeling van de nekro-toponymische problematiek in Nederlandstalig België in woordgeografisch, historisch en archeologisch perspectief roept evenwel een aantal vragen (resp. vraagstukken) op. Benoemt *tumba* steeds graven resp. grafheuvels? Benoemt *tumba* noodzakelijk Gallo-Romeinse graven en grafheuvels (en dus b.v. geen prehistorische)? Hoe moet de opvallende afwezigheid van **tumbo pu*- in Vlaams Haspengouw worden verklaard? Hoe wisten bepaalde *tumbanamen* te persisteren en andere niet?

Groep 2 : de subjektiverende elementen. Hierbij beoogt de naamgeving de benoeming van een (al dan niet terecht) herkende archeologische realiteit en heeft ze 'n fiktief karakter. Voorbeelden : *hel* („post-portale” naam), *duivels*-, etc. (denigrerende naam) en *slagveld*, etc. (expliciterende naam, toponiem = sage).

Groep 3 : de elementen met indirecte indikatiewaarde. De naamgeving beoogt hier niet de benoeming van een herkende archeologische realiteit, maar wel van een realiteit waarachter een archeologische realiteit herkend kan worden (vgl. de *steentoponiemen*). Voorbeelden : *berg* en *heuvel* ; een naam als *Pastershoed* voor een grafheuvel (metafoornaam).

G. TAVERNIER-VEREECKEN : *Congruerende voegwoorden.*

Naar aanleiding van een artikel van H. Kufner in *Orbis* over „conjugating conjunctions” in het Beiers, waarin de nadruk wordt gelegd op het uitzonderlijke karakter van dit verschijnsel, wenst Mw. Tavernier dat een vervolg op deze studie zou verschijnen, waarin bekendgemaakt zou worden, dat als deze voegwoorden in het Duitse taalgebied (misschien) alleen in het Beiers voorkomen, het Nederlandse taalgebied daar bijzonder rijk aan is. Ze geeft daarop een historisch overzicht van wat daarover in het Nederlands gepubliceerd is, met een bespreking van de verschillende

gedaantes die het verschijnsel aanneemt in de gebieden waar het voorkomt, nl. het Hollands, de Saksische dialecten, het Limburgs en last but not least het Vlaams, waar het heel sterk aanwezig is. Ook de implicaties ervan en de mogelijke ouderdom en de fundamentele aard van het verschijnsel worden besproken.

Aangezien een analoog verschijnsel ook in de Slavische talen voorkomt, verdient het fenomeen in een ruimer geografisch verband onderzocht te worden.

In de Waalse afdeling werden drie lezingen gehouden.

Het *Bestuur van de Commissie* voor de periode mei 1985 tot mei 1987 is als volgt samengesteld : J. LECHANTEUR, voorzitter ; J. MOORS, ondervoorzitter ; R. MANTOU, voorzitter Waalse afdeling ; J. MOORS, voorzitter Vlaamse afdeling ; J. GERMAIN, secretaris Waalse afdeling ; J. TAELEMAN, secretaris Vlaamse afdeling ; F. DEBRABANDERE, algemeen secretaris.

De Handelingen LVIII (1984-1985) werden geruimd met een aantal tijdschriften en wetenschappelijke instellingen (zie lijst). De door aankoop of ruil verkregen werken werden gedeponneerd in onze bibliotheek, die ondergebracht is in de bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Honderd exemplaren werden de wetenschappelijke centra van de Belgische universiteiten ter beschikking gesteld, ten behoeve van vorsers en studenten.

Inzake *straatnaamgeving* werd de Commissie in 1986 door talrijke Brusselse, Waalse en Duitstalige gemeenten geraadpleegd.

De Commissie heeft de *taalkundige revisie van de geografische namen van de stafkaarten* die door het Nationaal Geografisch Instituut uitgegeven worden, voortgezet.

Voor de Vlaamse afdeling heeft het Instituut voor Naamkunde in Leuven onder leiding van K. ROELANDTS advies

uitgebracht i.v.m. 96 toponiemen uit de volgende 19 gemeenten : Anzegem, Avelgem, Bilzen, Harelbeke, Hoeselt, Ingelmunster, Kuurne, Lendelede, Maarkedal, Oude-naarde, Riemst, Ronse, Tongeren, Voeren, Waregem, Wielsbeke, Wortegem-Petegem, Zingen, Zwevegem.

Bij de Waalse afdeling gebeurde het onderzoek onder leiding van J. HERBILLON (zie boven).

Met de meeste hoogachting,

Brugge, 31 december 1986.

De voorzitter,

J. LECHANTEUR.

De secretaris,

F. DEBRABANDERE.